

De handelingsbekwaamheid der gehuwde vrouw *

door

Prof. Mr J. C. VAN OVEN.

Is dit ontwerp urgent? Is het nodig, de handelingsonbekwaamheid der getrouwde vrouw op te heffen in afwachting van de afgehele herziening van het huwelijksgoederenrecht in het ontwerp-MELJERS? Wanneer ik met de ontwerper de vraag bevestigend beantwoord, dan is dit toch niet dan na ernstige aarzeling. Het is nodig — zo verzekert hij ons in de M. v. T. Algemeen onder 5 — omdat er ten aanzien van zulk een wijziging zoveel verschil van mening bestaat, dat ze heel veel tijd zal kosten en daarop kan de opheffing der onbekwaamheid niet wachten. Het eerste is zeker juist en niemand zal van de regering een desbetreffend voorstel verwachten terwijl MELJERS de herziening aan het voorbereiden is. Maar het tweede is betwistbaar, want wel moet natuurlijk de gelijkstelling der getrouwde vrouwen — d. i. ongeveer de helft van de Nederlandse volwassen bevolking — met minderjarigen en curandi verdwijnen, maar nu ja, wij wachten hierop nu al ongeveer een eeuw en eigenlijk geloof ik niet, dat er héél veel vrouwen of mannen ongelukkig zullen worden als die wachttijd nog wat wordt gerekt, d. i. totdat het B. W.-MELJERS in het staatsblad komt. Er is immers geen sprake van, dat ons geschreven recht, waarin de gehuwde vrouw zo consequent en principiëel „klein” gehouden wordt, ook maar in de verste verte het levende en geldende recht der werkelijkheid zou weergeven: gehuwde vrouwen „handelen” heden ten dage in Nederland elk uur van den dag en de rechtsgeldigheid dier handelingen wordt in de werkelijkheid volledig erkend. Haar verbintenissen worden nagekomen, haar vorderingen aan haar voldaan, zij vervreemden en er wordt aan haar vervreemd en de meesten onzer gehuwde vrouwen weten zelfs op haar sterfbed nog niet dat zij sinds hun bruiloft onbekwaam zijn geweest. Natuurlijk geeft die divergentie tussen werkelijkheid en wetboekrecht aanleiding tot moeilijkheden, conflicten, soms wel eens pijnlijke situaties, maar de rechtspraak heeft immers langs verschillende wegen aanpassing gebracht en de toestand houdbaar gemaakt.

* Wetsontwerp tot Opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw, ingediend bij Kon. Boodsch. v. 13 October 1949, Kamerstukken 1430, Wetg. Bijl. N. J. B. n°. 522.

Bovendien is 't geen de regering nu voorstelt, gelijk zij zelf erkent, halfslachtig, want 95 % der echtparen is in algehele gemeenschap gehuwd en de ontwerper is van mening, dat daaraan inhaerent is het beheer van uitsluitend de man. Er zullen dus, ook als dit ontwerp wet geworden is, 95 % der gehuwde vrouwen blijven, die over het vermogen, waarin zij deelgenoten zijn, geen beschikkingsrecht hebben, die wel geldige overeenkomsten kunnen sluiten, maar voor de daaruit resulterende verbintenissen geen vermogen aansprakelijk maken, behalve in de gevallen die in dit ontwerp worden voorzien. Daarenboven hebben van die 95 % gehuwde echtparen er vermoedelijk minstens 90 geen noemenswaard vermogen en dus vraagt men zich af, of het de moeite loont om voor een zo gering deel der bevolking een halfslachtige regeling in te voeren in afwachting van een naar wij hopen en verwachten „heelslachtige”? Trouwens, deze inhaerentie van het uitsluitend mannelijk beheer aan het wettelijk stelsel der gemeenschap is allerminst evident: twee en twintig jaar geleden poogde ik in een praeadvies voor de Nederlandse Juristenvereniging te bewijzen, dat zij een mythe, een legende, een drogbeeld is en men een rechtvaardiger, zuiverder systeem verkrijgt als men haar prijsgeeft en beide echtelieden tot gelijke, volwaardige subjecten van het gemeenschappelijk vermogen maakt, gelijkend op de firmanten in een vennootschap onder firma. Ja, ik was zo gelukkig, de meerderheid der toen vergaderde juristen van de juistheid dier mening te overtuigen ¹. Maar inderdaad, zo men mijn denkbeeld aanvaardt, moet het huwelijksgoederenrecht grondig gewijzigd worden, en daartoe kan men in deze periode van afwachting niet overgaan.

Dit is dan ook de reden, dat ik ondanks de halfslachtigheid der voorgestelde regeling en ondanks de houdbaarheid der huidige situatie de vraag der urgentie toch bevestigend beantwoord, want ook halfslachtige verbeteringen zijn gewenst en de wachttijd zou wel eens vrij lang kunnen duren en dus, als onze volksvertegenwoordiging niets dringender te doen mocht hebben, zal ik het toejuichen als dit ontwerp in behandeling wordt genomen. Slaagt men erin het in het staatsblad te brengen — naar ik hoop met wijzigingen — dan zullen een aantal lang gekoesterde desiderata vervuld zijn en althans zal het grievende stigma der onbekwaamheid van onze echtgenoten weggenomen zijn, terwijl er voor de 5 % niet in gemeenschap gehuwde vrouwen een belangrijke verbetering der rechtspositie zal intreden.

* * *

De ontwerper stelt in zijn toelichting boven aan de lijst van te vervullen verlangens de wijziging van art. 164 B. W.: han-

¹ Praeadvies N. J. V. 1927, i. h. b. p. 20 e. v. Handelingen dier vergadering II, p. 155, 192, 193.

delingen van de vrouw die de gewone huishouding betreffen, zullen voortaan ook de man binden. Inderdaad, dit behoort in de wet te staan, doch in het geldende recht verandert hiermee niets, want de rechtspraak neemt dit reeds aan en de werkelijkheid is ermee in overeenstemming. De man betaalt immers deze door de vrouw aangegane schulden geregeld en hij moet dit ook wel doen, want anders zouden de leveranciers spoedig wegblijven en het gezin zou verhongeren en verkleumen. Verkeerd echter is dat de woorden „en dagelijkse” volgende op „gewone” in de tekst van het nieuwe 164 zijn blijven staan schoon niet in de M. v. T. Want òf het woord „dagelijkse” bevat géén beperking van „gewone”, dus zowel de gewone als de dagelijkse uitgaven vallen onder de bepaling, en dan is het overbodig, want dagelijkse uitgaven zijn re ipsa gewoon. Of het woord beperkt wèl, dus wil te kennen geven, dat alleen de handelingen der vrouw, die de dagelijkse gewone uitgaven betreffen, haar echtgenoot binden en niet de wekelijkse, maandelijkse, jaarlijkse of in ’t geheel niet periodieke, maar toch gewone uitgaven, en dan is het een verslechtering van het nu geldende recht. Immers de rechtspraak neemt het met dit „dagelijkse” niet al te nauw, veroordeelt de man ook tot betaling van de rekening, welke zijn vrouw bij de tandarts maakt, ofschoon deze in ’t geheel geen dagelijkse, zelfs geen periodieke uitgave betreft. Althans indien die rekening niet al te zeer in de papieren loopt, want indien de vrouw van een man, die zeggen we f 5000 verdient, zonder overleg met hem, een luxebewerking aan haar gebit laat ondernemen, dan is de man naar huidig recht niet gehouden en zal hij het ook naar het nieuwe niet zijn, niet omdat de uitgave niet dagelijks was, maar omdat zij niet gewoon is. Naar het nieuwe recht zal echter de vrouw wèl gebonden zijn en aansprakelijk met haar privé-vermogen en dit is een welkome verbetering.

De man nu, met een vrouw getrouwd, die behept is met zulke luxueuse neigingen, en die daarom ook voor haar gewone uitgaven niet aansprakelijk wil wezen, zal gebruik kunnen maken van het nieuwe art. 165, dat de tegenwoordige praktijk van de advertentie : „men gelieve geen crediet te verstrekken aan mijn echtgenote, mevrouw X” verbetert, door er de rechtbank bij te betrekken: hij kan een machtiging vragen tot zulk een publicatie, het niet meer eigenmachtig doen. Ook dit is een verbetering, zowel voor huwelijken in als buiten gemeenschap.

Om te kunnen handelen, moet de vrouw niet alleen over crediet maar ook over gereed geld beschikken en als de man dit niet geeft, moet zij hem kunnen dwingen — gemeenschap of geen gemeenschap — want zij behoeft de gezinsuitgaven niet alleen te bekostigen, maar beiden moeten dit doen en natuurlijk zal gemeenlijk de man het leeuwendeel te dragen hebben.

Art. 166 B. W. zal volgens het ontwerp den rechter de bevoegdheid geven, deze bijdrage van den man vast te stellen en 479b e. v. Rv. zal aan de vrouw het recht op een vereenvoudigd loonbeslag verlenen, dat eventueel zelfs tot lijfswang kan leiden. Ziehier dan weer een toe te juichen inbreuk op 's mans beheersrecht, want als de vrouw met deze middelen slaagt en het loon — deels of geheel — tegen 's mans wil in handen krijgt, dan is zij het die autonoom over gemeenschapsgelden beschikt. Het is immers duidelijk, dat — in geval van een huwelijk in gemeenschap — dit geld niet tot haar privé-vermogen gaat behoren, maar gemeenschapsgeld blijft, dus ook voor 's mans schulden aansprakelijk is.¹ En hetzelfde geldt voor de vruchten en inkomsten, voortgekomen uit een door de vrouw uitgeoefend beroep of bedrijf, arbeid en privé-vermogen, waarover zij naar art. 179 lid 2 O. kan beschikken voor de gewone en dagelijkse uitgaven. Zeer goed, maar waarom deze beperking? Die geldt ook voor de man niet en er is geen reden haar voor de vrouw wel te laten gelden.

* * *

De vrouw moet het gezin mede bekostigen, indien zij inkomen geniet uit vermogen of arbeid. Bestaat er gemeenschap, dan doet zij dit vanzelf, want die inkomsten vallen daarin en kunnen door de man als beheerder daarvan voor dit doel worden gebruikt. Zijn de vermogens gescheiden, dan heeft de ontwerper te dezen aanzien een voorschrift nodig geoordeeld: art. 200 O. bepaalt dat in dit geval „de vrouw verplicht is tot de kosten, vereist voor de huishouding en de verzorging en de opvoeding der kinderen, in verhouding tot haar inkomsten bij te dragen.” Daartoe kan een bedrag bij huw. voorw. vastgesteld worden, en zo dit niet is gebeurd, en als er conflict hierover rijst, dan kan de rechtbank dit bedrag vaststellen; eveneens kan zij een vroeger vastgesteld bedrag wijzigen, daarbij rekening houdend met hetgeen de vrouw praesteert in het bedrijf van haar man en in de huishouding.

Het wil mij voorkomen, dat dit artikel in het stelsel van dit ontwerp misplaatst is, dat 't een herinnering is aan een veeljarig feministisch verlangen, dat wel paste in het oude stelsel der onbekwame vrouw, maar niet in het nieuwe van dit ontwerp. Natuurlijk — dit zij vooropgesteld — is het uiterst onbelangrijk, want in het overgrote merendeel der huwelijken (ook die buiten gemeenschap) worden vrouwelijke inkomsten, zo die er zijn, niet voor een deel, maar geheel gebruikt voor de huishouding,

¹ Natuurlijk, een nieuwigheid is dit niet: wij kennen het in de gevallen waarin ook ons recht aan de in gemeenschap gehuwde vrouw beschikkingsrecht geeft over zekere vermogensdelen, zoals in art. 1637f B. W., dat door de ontwerper begrijpelijkerwijze geschrapt wordt.

verzorging en opvoeding der kinderen en alleen bij zeer vermogende lieden en bij echtparen zonder kinderen, die nog verzorgd en opgevoed moeten worden, is het wel eens anders. Voorts, als die „bijdrage” op een bedrag bepaald moet worden en daarover de onenigheid zo hoog loopt, dat men de rechter erin haalt, nu, dan moet het huwelijk toch wel zo danig ontwricht zijn, dat het niet lang meer kan stand houden. Maar bovendien: hoe moet dit voorschrift juridisch-praktisch werken? In ons geldende recht zijn er te dien aanzien geen moeilijkheden want daar zijn immers de inkomsten der vrouw ter beschikking van de man (art. 201 B. W.) tenzij er bij huw. voorw. anders is bepaald, eventueel een som voor huishouding en opvoeding is vastgesteld (art. 200 B. W.). Daar is de regeling dus klaarlijk deze: de man zorgt voor zichzelf, zijn vrouw en zijn kinderen, heeft daarvoor de beschikking over de inkomsten zijner vrouw — die er immers zonder zijn machtiging toch niet over kan beschikken — en hij hoeft er geen rekenschap van te geven, hoe hij die inkomsten besteedt. Maar dit wordt nu anders, want de vrouw wordt vrij om haar inkomsten wel zelf op te maken en zal daarom door dit art. 200 genoopt worden, deze geheel of deels voor huishouding en kinderverzorging en opvoeding „bij te dragen”. Bijdragen waaraan, waartoe, waarin? Er is toch geen afzonderlijke gezinspot, waarin man en vrouw beiden een deel van hun inkomsten storten, de rest voor eigen genoegen opsouperend? ¹ En als de vrouw nu eens *niet* bijdraagt, haar inkomsten opmaakt aan kleren, juwelen en bioscoopjes, wat kan er dan gebeuren? Blijkbaar is het de bedoeling, dat de man tegen haar kan procederen — want wie anders zou het doen? — dus dat hij een rechtsvordering jegens haar heeft, haar crediteur is, maar hij is niet vrij om als hij dit proces wint en de bijdrage uitgekeerd krijgt, deze te besteden zoals hij wil — gelijk in het bestaande recht — maar hij moet die gebruiken voor de huishouding en de kinderen. Ik stel me dus een desbetreffende procedure man-vrouw ongeveer aldus voor: een vrouw, die b.v. f 2000 per jaar in een betrekking verdient, koopt een bonten mantel voor f 2000 en de man stelt nu een vordering tegen haar in om het bij huw. voorw. bepaalde bedrag van f 1000 aan hem af te dragen, maar moet daarbij stellen dat dit geschiedt ten gebruike van dat geld b.v. voor college- en schoolgeld der kinderen. De vrouw kan daartegenover dan weer stellen dat zij in het vorige jaar f 3000 heeft betaald aan gezinsrekeningen, zodat zij in dit jaar de f 2000 zelf mocht gebruiken. Verheffende procedures zullen dit zeker niet worden en een wetgever,

¹ In schreef daarover in 1927 naar aanleiding van de toen verschenen „Schets”, door VAN GOUDOEVER gemaakt en uitgaande van een comité tot hervorming van onze huwelijkswetgeving in R. M. 1927 p. 460 e. v.

die de echtscheidingen wil tegengaan, moet er niet naar verlangen! Gelukkig is, dat zij vrijwel nooit zullen worden gevoerd.

De zaak is, dat de ontwerper hier met zijn gedachten nog in de oude wereld heeft verweild, dacht aan een man, die voor het gezin te zorgen heeft en een vrouw-met-inkomen, die daartoe iets moet „bijdragen”, d. w. z. afdragen aan hem om die verzorging te verlichten. Dit was een juiste gedachtengang in een bestel, waarin de vrouw onbekwaam was en haar inkomsten ter beschikking van de man waren als er niets anders bepaald was, maar het is niet meer juist, als zij net zo bekwaam wordt als hij en evengoed verplicht is, die bekwaamheid te gebruiken voor huishouding en kinderen, en wel krachtens art. 159 B. W., dat in het ontwerp behouden is. Ja, art. 159 maakt dit art. 200 overbodig, want het verplicht de vrouw reeds jegens de man om de kinderen te verzorgen en op te voeden. Een juiste bepaling, die impliceert dat de vrouw naar krachten moet mee betalen in de huishouding die dient om de kinderen te verzorgen. Hoogstens kan men het gewenst achten in art. 159 de huishouding erbij te zetten.

Nodig echter is iets anders en wel een bepaling van de soort van art. 164, maar dan de andere kant uit werkend: zoals de vrouw de man bindt door overeenkomsten die de gewone uitgaven betreffen, zo moet ook de man zijn vrouw door dergelijke handelingen verbinden; echtgenoten behoren ten aanzien van deze uitgaven elkanders wettelijke vertegenwoordigers te zijn. Hiermee is alles bereikt wat men wensen kan: de man verricht de betreffende handelingen, of de vrouw verricht ze en in beide gevallen zijn daarvoor aansprakelijk het vermogen van man en vrouw, dus niet een deel van haar inkomsten, maar de volledige (want ook inkomsten behoren tot het vermogen in rechtskundige zin) en ook het vermogen buiten inkomsten. Vindt men dit gevaarlijk voor de vrouw, wenst men ook voor haar een bevoegdheid als in art. 165 O. aan de man gegeven wordt, goed, laat ook haar naar de rechter kunnen lopen en publiceren, dat zij niet voor zijn handelingen aansprakelijk wenst te zijn: nu art. 160 lid 1 B. W. afgeschaft wordt, de man niet meer hoofd der echtvereniging heet, is daartegen niet het minste bezwaar. Maar natuurlijk ontheft dit haar niet van haar verplichting uit art. 159 om de kinderen mede te verzorgen en op te voeden.

Wil men met mij deze weg bewandelen, dan dient art. 166 O. anders geformuleerd te worden, want dit knoopt aan bij art. 200, dat ik wil laten vervallen. Trouwens hoe dan ook, die aanhef kan niet behouden blijven, want hij wekt de indruk, dat het in de eerste plaats de vrouw zou zijn die de gezinsuitgaven moet bekostigen. „De man is, voor zover de door de vrouw ingevolge artikel 200 bij te dragen inkomsten daartoe ongenoegzaam zijn,

verplicht aan de vrouw voldoende gelden uit te keren ter bestrijding van de in artikel 164 bedoelde uitgaven . . .” Zo zet men de zaken der werkelijkheid toch wel op haar hoofd! In de Nederlandse samenleving pleegt nog altijd de man de kost voor het gezin te verdienen en de vrouw voor de huishouding te zorgen, terwijl deze hoogstens bijverdiensten heeft. Hier echter wordt het voorgesteld, alsof de vrouw het „bepaalde bedrag” uit haar inkomsten voor de huishouding spendeert en de rest voor de bevrediging van eigen verlangens, de man daarentegen, voor ’t geval dit bedrag te gering mocht zijn, het nodige moet suppleren en het overblijvende voor zijn eigen liefhebberijen mag besteden. Irréel gedacht: de vrouw geeft een „bepaald bedrag” voor de huishouding, de man een onbepaald, dat heel gering zelfs nihil kan zijn als de bijdrage van de vrouw toevallig in ’n jaar de huishoudingskosten dekt, maar dat heel hoog kan zijn in een duur jaar. In het nieuwe bestel moet men ervan uitgaan, dat man en vrouw ten aanzien van de gezinsverzorging juridisch gelijk staan, beide verplicht zijn met hun volledige inkomsten uit arbeid en vermogen het gezin te onderhouden en wat er overblijft vrijelijk te besteden. Hoe zij dit willen regelen, moeten zij zelf weten; de meeste echtparen zullen het in ’t geheel niet regelen, maar het naar gelang van omstandigheden overleggen, zoals ze alle belangrijke en minder belangrijke zaken samen te overleggen hebben, en er is geen enkele reden om in de formulering van het artikel van de inkomsten der vrouw gewag te maken, evenmin als van die van de man. Er moet alleen maar instaan, dat de man verplicht is, zijn vrouw voldoende huishoudgeld te geven, en wel omdat het veel voorkomt, dat hij de enige is, die geld verdient en sommige mannen daarvan *niet* voldoende aan hun vrouw geven. Dus: „De man is verplicht de vrouw voldoende gelden uit te keren voor enz. . .” Heeft dan de vrouw ook nog inkomsten, dan wordt daarmee vanzelf rekening gehouden, wanneer zij gaat procederen, eventueel loonbeslag gaat leggen en er bepaald moet worden, wat „voldoende” is; het loonbeslag moet immers noodzakelijk voor een bepaald bedrag gelegd worden (art. 479b, jo. 475, jo. 736 Rv.).

* * *

Wil de vrouw inkomsten hebben en heeft zij geen vermogen dat dezulke opbrengt, dan moet zij arbeid tegen loon verrichten. De desbetreffende bepalingen van ’t B. W., art. 168 en 1637f vervallen, want bewilliging daartoe van de man heeft de straks bekwame vrouw niet meer nodig. Maar zullen haar beroepsschulden in de gemeenschap vallen? Daarover spreekt art. 176 3° O. en daar komt de uitdrukkelijke of stilzwijgende bewilliging van de man weer binnen. Is die er, dan vallen zij in de gemeenschap, zo niet, dan doen ze dit niet. Voorts, als de man

niet in staat is zijn wil te verklaren, dan kan de kantonrechter te hulp geroepen worden en indien de man zijn bewilliging weigert, de rechtbank. Ziehier een regeling geheel in de geest van de ontwerper, die de man als normale uitsluitende gemeenschapsbeheerder ziet: de vrouw mag door haar beroep of bedrijf dat beheer niet in de war sturen, dus binden de schulden de gemeenschap niet als de man niet wil. Goed, maar dit art. 176 — niet alleen onder 3°, maar het gehele artikel — geeft een juridische puzzel op, die naar mij wil voorkomen, de ontwerper zelf niet gezien heeft en waaruit verwarring en onzekerheid dreigen. Immers de tekst heft aan: „Zij (d. i. de gemeenschap) omvat:” en dan volgen er vijf soorten van schulden. Evenwel in de toelichting wordt tot vijf maal toe gesproken van „de gemeenschap binden” (t. w. alinea 1, 4, 5, 7, 8), eenmaal „tot de schulden der gemeenschap moeten behoren” (alinea 2), eenmaal „als gemeen gelden” (alinea 3), en eenmaal „deel uitmaken van de gemeenschap” (alinea 6). De ontwerper maakt de indruk, met die termen steeds hetzelfde te bedoelen en wel „de baten der gemeenschap binden”, dus aansprakelijk maken voor executie; maar is dit inderdaad het geval? Zo ja, dan verliest hij uit het oog, dat er onderscheid bestaat tussen schulden die de gemeenschap binden en die welke door de gemeenschap moeten worden gedragen. Immers, dat de gemeenschap een schuld „omvat” of dat een schuld „in de gemeenschap valt” beduidt naar ons juridisch spraakgebruik twee dingen: de „obligation”, d. i. het binden der gemeenschap, zowel als de „contribution”, d. w. z. dat bij de afrekening bij scheiding de schuld als gemeen geldt, dus door beide echtelieden bij helfte moet worden gedragen. Waarom spreekt nu de toelichtende ontwerper tot vijf maal toe alleen van binden? Bedoelt hij, dat b.v. schulden uit onrechtmatige daad van man, resp. vrouw, alleen maar de gemeenschap binden (obligation), maar dat hij, resp. zij, alleen die schuld moet dragen (contribution), met dit gevolg, dat als zij uit de gemeenschap zijn voldaan, er jegens de man, resp. jegens de vrouw, een vergoedingsrecht voor de gemeenschap ontstaan is? Ik weet het waarlijk niet, bespeur hier dezelfde onzekerheid die ook het nu ingetrokken ontwerp 1930 ontsierde, zou gaarne aannemen, dat contribution en obligation beide bedoeld zijn, omdat alle nummers van art. 176 over één kam geschoren worden en er zich daaronder een aantal bevinden, die zéker door beide echtelieden gedragen moeten worden, b.v. de schulden door de man gedurende het huwelijk gemaakt. Evenwel ik moet ernstig twijfelen, als ik zie dat er aan art. 185 B. W. een tweede lid wordt toegevoegd, waarin de vrouw na ontbinding der gemeenschap aansprakelijk wordt gesteld voor voor het geheel der schulden „van haar zijde in de gemeenschap gevallen”, zonder dat daarbij gewag wordt gemaakt van ver-

haal voor de helft op de man, 't geen wel aan de man wordt verleend in het eerste lid. Dit wijst erop, dat de ontwerper voor die schulden wel de gemeenschap aansprakelijk stelde, maar dat hij ze door de vrouw wil laten dragen. Dus terwijl wel alle schulden van de man, zelfs die uit onrechtmatige daad ¹, door de vrouw medege dragen worden, geschiedt niet hetzelfde met haar schulden door de man. Dit kan niet door de beugel en bovendien brengt het mee, dat het „omvatten” in art. 176 lid 1 niet voor alle daaropvolgende vijf groepen hetzelfde beduidt en dit is natuurlijk ten enen male verwerpelijk. In deze zaak moet noodzakelijk klaarheid gebracht worden en wel moet er duidelijk worden bepaald, dat alle gemeenschapsschulden van art. 176 door partijen bij helfte gedragen moeten worden en eveneens de gemeenschapsbaten binden, aansprakelijk maken. Dit is nu eenmaal het wezen der algehele gemeenschap van goederen: men deelt in elkanders baten, draagt elkanders schulden en de baten zijn voor de schulden aansprakelijk. Wie dit niet wil, moet niet in gemeenschap huwen. En dan moet het nieuwe tweede lid van art. 185 in overeenstemming gebracht worden met het eerste door de toevoeging: „behoudens haar verhaal tegen de man voor de helft”.

* * *

Zeer belangrijk is het nieuwe art. 179a, dat de man sterk in zijn beheersbevoegdheid der gemeenschap beperkt. Het verbiedt n.l. aan de „beherende echtgenoot” — dus normaliter de man — om, afgezien van geringe bedragen en waarden, zonder medewerking der vrouw om niet te vervreemden en kwijt te schelden ², voorts datgene te vervreemden wat men de rechten op naam der vrouw kan noemen, dus onroerend goed, effecten op naam, schepen enz. die op haar naam staan of dank zij haar gemeenschappelijk goed zijn geworden, en eindelijk ook goederen tot de inboedel behorende. Duidelijk is 't dat dit voorschrift de vrouw een zekere waarborg ³ geeft voor het behoud van het gezinsvermogen en van wat zij heeft aangebracht of verworven

¹ De uitzondering te dien aanzien in de slotwoorden van het voorgestelde art. 185 lid 2 doelen klaarblijkelijk alleen op het geval, dat de vrouw beheer voert krachtens overdracht daarvan. (Zie hieronder).

² De woorden „om niet” moeten achter „kwijtschelding” herhaald worden, want deze kan zeer goed „om baat” geschieden.

³ Natuurlijk geen volledige waarborg, want voor de schulden van de man zijn deze vermogensdelen wel aansprakelijk. Dit blijkt ook uit art. 63 F. W., dat in het ontwerp gewijzigd wordt en de gemeenschap laat vallen in het faillissement van de man, zonder uitzondering te maken voor de rechten op naam der vrouw. Het zou misschien goed zijn om deze te onttrekken aan aansprakelijkheid voor door de man aangegane borgtochten, want ook borgtocht is een handeling om niet, en het zou in de lijn der gedachte van art. 179a liggen, de vrouwelijke gemeenschapsbaten aan aansprakelijkheid daarvoor te onttrekken, als zij niet in de borgstelling heeft bewilligd. Intussen, verkeersbelemmerend en vooral zeer lastig in het faillissement zou zulk een voorschrift wel wezen.

voor de gemeenschap. Maar voor wie met de man handelt, dus voor de verkrijgers, kan het lastig of gevaarlijk wezen. Want wel laat art. 179b de inroeping der nietigheid niet toe ten koste van rechten door derden te goeder trouw verkregen, maar hiermee is toch wel zeker objectieve goede trouw bedoeld en mag men de verkrijger van een vervreemde zaak of de debiteur van een kwijtgescholden schuld objectief te goeder trouw noemen, zo hij niet onderzocht of zijn auteur soms behoort tot de 95 % der gehuwde mannen die in gemeenschap getrouwd zijn? Voor de rechten op naam der vrouw is dit natuurlijk geen bezwaar, want de derde weet daar vanzelf, dat er geen beschikking zonder haar medewerking mogelijk is, maar wel bij schenking, kwijtschelding en bij vervreemding van de inboedel. Intussen dunkt mij dit geen reden om de bepaling te verwerpen, maar wel een voor de praktijk om op haar hoede te zijn. Want zelfs bij roerend goed is de derde en vierde hand nog niet veilig, omdat wie zulk een zaak koopt, altijd met de mogelijkheid rekening moet houden dat ze behoorde tot een gemeenschappelijke inboedel en eenmaal door de man zonder medewerking van de vrouw is vervreemd, zodat ook hij zonder onderzoek daarnaar niet objectief te goeder trouw mag heten. En hoe lang strekt deze nietigheid zich uit?

Nog op andere wijze versterkt de ontwerper de rechtspositie der vrouw tegenover de alleenheerschappij van de man over de gemeenschap. Hij moet haar inlichten over zijn beheer en de stand van baten en schulden (art. 180a) en als hij 't niet doet, of het resultaat der inlichtingen onrustbarend is, dan kan zij zich weer tot de rechtbank wenden, toestemming vragen tot „behoedmiddelen” tegen verdere afbraak (art. 798 en 808 Rv. naar 't ontwerp) en zelfs kan de rechtbank het beheer aan de man ontnemen en aan de vrouw opdragen. Ditzelfde kan geschieden, maar dan door de kantonrechter, bij afwezigheid van de man of als hij in de onmogelijkheid is om zijn wil te verklaren. Deze overdracht van het beheer, die ook in het ontwerp 1930 voorkwam, is een welkome verbetering van ons recht, praktischer dan de scheiding van goederen, die naast haar mogelijk blijft, maar die, naar bekend, een weinig probaat middel is, meestal te laat komt. Trouwens, ook deze beheersoverdracht zal, afgezien van de verhindering van de man, wel niet frequent worden, want als de zaken dermate in het honderd gelopen zijn, dat de vrouw tot zulk een stap overgaat, dan zal zij veelal aan een poging tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed toe zijn en reden tot deze laatste is er dan allicht, want „verwaarlozing in ernstige mate van zijn verplichtingen omtrent het beheer” zal toch wel meestal een buitensporigheid wezen. Toch is het goed, dat deze bepalingen in de wet komen, want er kunnen altijd redenen zijn, waarom de vrouw nu juist géén scheiding

wil en al wordt zulk een voorschrift dan niet vaak toegepast, het kan heilzaam preventief, als stok achter de deur, werken.

* * *

Genoeg! Het bovenstaande moge bewijzen, dat dit ontwerp, mits geamendeerd een verbetering zal brengen, heilzaam, zij het dan niet onmiddellijk dringend, en tevens, dat men onmogelijk de handelingsonbekwaamheid der gehuwde vrouw kan opheffen, zonder het huwelijksgoederenrecht in menig opzicht te wijzigen.

Opmerkingen en Mededelingen

Centrum voor Buitenlands Recht en Internationaal Privaatrecht

Men meldt ons het volgende:

In aanwezigheid van een vijftigtal genodigden — waaronder de wethouder voor onderwijs, curatoren, vertegenwoordigers van de diverse juridische faculteiten in den lande en van wetenschappelijke corporaties — is op 3 November l.l. geopend het Centrum voor Buitenlands Recht en Internationaal Privaatrecht, ressorterende onder de Universiteit van Amsterdam. Het is gevestigd aan de O.Z. Achterburgwal 185; als directeuren fungeren de hoogleraren Kisch en Offerhaus. Er is aan het Centrum een boekerij verbonden, die regelmatig zal worden aangevuld. Een verzameling van bibliographisch en ander materiaal op het gebied van buitenlands en internationaal privaatrecht is in voorbereiding. Beoogd wordt allereerst, de in aantal gedurig toenemende studenten, die voor de genoemde vakken belangstelling hebben, alsmede degenen die een proefschrift voorbereiden, de gelegenheid te bieden het materiaal te bestuderen, zich onder deskundige leiding nader te bekwamen, en deel te nemen aan seminaria en privatissima. Ook aan andere personen kan toegang worden verleend. Voorts is het de bedoeling binnen afzienbare tijd te komen tot team-work en tot gemeenschappelijke publicaties.

Door het Centrum zijn reeds betrekkingen aangeknoopt met instituten, corporaties en docenten in binnen- en buitenland, die, door het verstrekken van gegevens, het materiaal up to date kunnen houden, gelijk ook reeds van verschillende zijden schenkingen aan boeken zijn verkregen.

Zodra de verzameling voltooid is, zal het Centrum zich op zijn beurt ter beschikking stellen van docenten, corporaties en instituten om hun, desgewenst, inlichtingen te verschaffen en in het algemeen uitwisseling van gegevens, studenten en geleerden op het gebied van internationaal privaatrecht en buitenlands recht te bevorderen.

Ter gelegenheid van de opening van het Centrum, door de wethouder voor onderwijs Mr A. de Roos, werden totstandkoming, doel en geprojecteerde werkwijze toegelicht door de directeuren, waarna receptie werd gehouden, gevolgd door vertoning van de film „Criminal Justice in England”, ter beschikking gesteld door de British Council.